

UNIVERSUL LITERAR

ABONAMENTUL
LEI 2,60 ANUAL.
Abonamentele se fac numai pe un an.

COLABORATORII ACESTUI NUMĂR
Mestugean, Al. Cazaban, I. Foti, Ana Codreanu, Ion Iosif Schiopul, V. Anestin, Const. Riuleț, V. Demetrius, S. Hortopan, M. Săulescu, etc.

ANUNCIURI
Linia pe pagina 7 și 8
— BANI 50 —

Naufragiul vasului Empress of Ireland

SUBTEI

— Roman de Alphonse Karr —

— URMARE —

„Doamnă, Ludwig, încetează cu gluma asta; gândește-te ce suntem azi unul față de celălalt; gândește-te la fetița căreia i-ai alungat însoțitorii; care vede cu drag răsărind soarele zilei de azi. Fii rezonabil, dragul meu; am făcut rău de n-a-m încrezut în titlul meu de mătușe și am rămas atâta timp singură.

— De când suntem amândoi, zise Ludwig, nu te-ai gândit de loc, nici un minut, că pe d-ta te iubesc, pe d-ta aș vrea să te iau de soție, când mi-ai zis: „M-am hotărât să nu mă măi căsătoresc niciodată; am pentru d-ta o deosebită simpatie; tu pe nepoată-mea; vom trăi la un loc, veți fi copiii mei”.

— Tot așa îți spun și acum, răspunse d-na Rechteren.

— Poți să spui mult și bine; n-am să primesc să-mi fii „bunică”, decât atunci, când vei avea vârsta și figura de bunică; dar, dragă mătușică, ascultă ce-ți spun. Azi trec prin clipa cea mai primejdioasă a vieții; las îndărătul meu multe iluzii, multă libertate; de acum peste câteva grăsuți, vom pune între noi o barieră, pe care n-o vom putea niciodată trece. Iți cer o favoare, pe care n-o poți refuza unui adorător nepot. Vezi ce aer dulce, parfumat e în jurul nostru? În ce zăbranie de intimitate suntem învăluit? Pătește-mă, cu o singură sărutare, toată, toată dragostea ce am pentru d-ta; va fi singura sărutare, ce vei avea dela d-ta în schimbul dragostei, pe care o sacrific datoriei ce-mi împui.

În timpul acesta, d-na Rechteren, care la început voise să-și retragă mâna din mâna lui Ludwig, i-o lăsase în cele din urmă; spiritul și corpul ei erau confundate într'un fel de amorțeață.

Ludwig își petrecuse bineșor mâna pe după talia d-nei Rechteren și ea, ori nu simțise mișcarea aceasta, ori n'auzese puterea să respingă. Încet, încet, brațul o strângea mai tare și ajunsese o clipă, când d-na Rechteren se pomeni strâns lipită de pieptul lui Ludwig; acesta dădu puțin dintr-un brațului, așa că d-na Rechteren se mai depărta puțin de el și își lăsă să-i cadă capul pe umerii frumoasei femei. Din acel braț se strânse și Ludwig simți căldura și parfumul corpului d-nei Rechteren. Ea tremura. Ludwig vră să ia sărutarea cerută, însă ea își plecă pe pept capul, așa ca el să nu-i poată întăni gura. Atunci Ludwig își luă cu putere buzele de ceafă d-nei Rechteren și o sărută cu atâta patimă, în cât părea că vrea să-i soareze tot sângele, tot sufletul. D-na Rechteren fu cuprinsă atunci de un tremor, de o agitație convulsivă; vră să respingă pe Ludwig, dar el o ținea atât de strâns, și de altfel se părea că vâdul d-nei Rechteren nu se mai putea deslipi de buzele lui, care pasaseră peceata primului sărut, urmaș de o mie alte sărutări.

În clipa aceea se auziră pași pe aleea vecină. D-na Rechteren își recăpătă atunci puterea; se smucă din brațele lui Ludwig și fugi, printr-o burnică, lângă sovrana pe care care fără să vrea o scăpase de nepotul său.

Ei se plimbă către timp foarte agitat; când se lumină de ziua, mbră și el în casă.

Pe la nouă dimineața, d-na Rechteren primi o scrisoare:

„Doamnă,

„M'am gândit mult la noaptea pe care am petrecut-o în grădină și la vestirile relative la venirea d-tale. M'am convins că credința conjugată e un lucru foarte rar, care nu se găsește nicăieri în mâna femeilor și păstrez.

„Dacă nu ești ori prea prost s'o sperii, ori să te crezi anume destinat pentru ea, nu ai dreptul să tragi nă-

dejdea acestei fidelități. Te rog să bați de seamă că nu vorbești rău de toată, ci de căsnicie.

„Iartă-mă, Doamnă, dacă modestia mea mă împiedică să aleg după un noroc care mă îngrozește. Poate voi fi batjocorit că renunț în ultimul moment la o căsătorie. E o greșală, dar ar fi și mai mare greșala, de ști-guar, să mă nenorocesc și să nenorocesc și pe nepoata d-tale pentru tot restul vieții.

„Nu te prea potrivești la bărfelile și la judecata invitațiilor d-tale. Mai repede mi-ar lerta zece ani de amăruri și de torturi ce ași da Ortansa, decât că-i fac să plece fără supeu și fără lăutari.

„Căci că-mi fac datorita de om cinstit. După primul moment de indignare, sunt sigur că mă vei lerta. Dacă aș face altfel, aș face și o a-facere rea și o faptă rea”.

D-na Rechteren rămase ca înș-nită când citi această scrisoare. O mai reciti, sună, trimise în camera lui Ludwig. Nu-l văzuse nimeni din afară, afară de un grădinar bătrân, căruia îi poruncise să-i ducă un pachet și care se înțorse cu scrisoarea aceea.

Se duse singură în apartamentul lui, intră în pe grădinar.

— „Doamnă, își zise ea, ce-ai să zici vecinii, mosafirii? Și biata mea Ortansa? Cum am să am curajul să îi aduc o veste atât de tristă? Cum am s'o măngâi, s'o înțeleagă? Biata țăță!

Trecu mult până să îndrăznească să se apropie de odaia ței. „Doar-me”, gândea mătușă-sa, visează vise fericele. Dar, la urma urmei, trebuie să aște ca înaintea celorlalți, ce nenorocire a lovit-o”.

Făcând o sforțare sufletască, d-na Rechteren bătu în ușă, muștrându-se la sine, că tulbură un somn atât de fericit.

Bătu mai tare; nici un răspuns. Zăbind cheia pe jos, deschise și intră. Odaia era goală; pe pat era numai o singură hârtie:

„Bun pentru o fată, pe care o pun, peste o săptămână la dispoziția familiei sale”.

„Stephen”

CVI

Sub 177

Stephen și mai mulți tovarăși tră-luia să în masa împreună; îl amăgiseră pe marchiz și vor da un pique-nique, că vor fi demoi, că trătălia să se facă cochet și să se arate dărnice. Era singurul mijloc să-l facă să le dea masa la cincisprezece lei.

Cum erau să se aște la masă, căutară profunditate pe Stephen; așteptară, apoi trimiseră la el. Plerase totuși călătore, nu lăsaseră scriitor și nici nu spusese încă o să se întoarcă se așezara la masă fără el.

În zadar Stephen se gândea tuturor plăcerilor năvălirii, tuturor extravaganțelor în mijlocul rătăcirilor sale, înima-i nu încetase un moment de a fi chinată de remintiri și de regrete.

Profunditatea în cele mai somptuoase orgii în brațele femeilor celor mai seducătoare, pretindeau un desigur amar îl urăreau.

Nu era asta fericirea ce care o visase: căreia el îi sacrificase libertatea sa așa de plină de viață și de energie.

Toute aceste plăceri erau pentru el desertic; viața i se părea lungă și nu știa cum să-și îndulcească zilele; plătise-za, groaznică plătise-za, care așează un strat gros, ca de piomb, asupra creierului, și care tocește simțurile și le redă iaapte la orice impresiune. Îl stăpâna în mijlocul plăcerilor celor mai vii; adesea gândea să se omenească și ar fi făcut-o dacă a-

ceastă spaimântătoare situație i-ar fi lăsat destulă energie pentru a se decide.

Noaptea ce precedase dejunul, avusese un vis. Părea stătea într'un colț al unui salon și că privea fete jucând și petrecând în sonetul violoncelor.

Un valc îi dădu o scrisoare; o citi și se repezi șose ușă, răsturnă cu ea-tui tava pe care erau răcoritoare; împedecând pe una din fete care se rostogoli cu tava cu sirop și acedela.

Luă o trăsura; această mergea încet; cu cât îl zorea birjarul atât încet mergea.

Scrisoarea suna:

„O să mor curând; sunt condamnată; mâine voi fi moartă. Ai oprit una din scrisorile mele; adu-mi-o, căci mi se pare că această scrisoare îmi face o plăc pe rochia albă cu care va trebui să apar în fata lui Dumnezeu”.

Magdalena”.

Trăsura îl duse acasă; el luă scrisoarea și se duse la Magdalena; birjarul se răticise. Stephen scobori și îi bătu; o patrulea voi să-l aresteze; după o lungă rezistență, scăpă cu o lovitură de sabie în braț.

Cum alerga, fu oprit de o lovitură de bici pe față, era birjarul care își cerea dreptul; nevrând bani, căci își pierduse punga, îi dădu birjarului un picior în pântec.

În sfârșit ajunse; ceasornicele sunând miezul nopții, având aerul că își răs de el.

Portarul refuză să-i deschidă; el începu a face șgomot; atunci portarul eși și-i dote o lovitură în cap.

Stephen căsu; trecătorii îl duseră la el acasă; îl culcară; cum dormea, o voce îi zise la ureche:

— Nu mi-ai adus scrisoarea, am venit s'o iau.

Aceasta îi era visul.

Atunci la această voce, el tresuri și se deșteptă; nu era nimeni lângă el; era lac de apă.

I se păru că aude fășind hârtii:

tremura din tot corpul și i se părea că încă visează; era deștept, dar avea febră și nu era în stare să-și dea seama unde se terminase visul și unde începea realitatea.

Și fășitul se auzea merou.

— Camera mi este închisă; o fi-ință nu poate intra. Dacă ea e acce-este că ea e moartă. Sufletul ră-tăcește pe aci.

Auzind necontenit fășind, își luă în cuțit dela căpătâul său, se sculă și spurse o perdea și nu geam; o rază de lumină albăstrie învârtă îi arată la biroul său o rochie albă ca un lințoliu.

Se auzeau merou fășind hârtiile.

Atunci sări pe fereastră; căzu pe iarba și leșină; dar își reveni imediat.

Fereastră era joasă; nu se lovisse; zăvile începeau a se ivi. Intră în casă și alergă la birou unde găsi scrisoarea Madeleinei pe care o o-prise.

El văzu rochia ei pe un fotoliu și într'un vas pești ce încetă și făcrați un șgomot totocmai ca fășitul hârti-iei.

Sună un servitor și-i ordonă să meargă la Edward; apoi își sculm-bă ideea se duse el. Dar toate porțile erau închise; se plimbă puțin, apoi i se deschise, și intră încă toată lumea era bine.

— Excelent, i se răspunse, și se prepară caii pentru a eși călare.

Stephen plecă; era supărat de a o vedea liniștită urmându-și obiceiurile, în timp ce el suferise atâta noaptea trecută din cauza ei.

— Ea a avut o noapte bună; și vi-sele sale au fost frumoase; pentru mine nu e loc lângă ea, eu care n-am petrecut anul cel mai fâmoș cu dânsa și mi-am stricat tot rostul vieții.

A se citi urmarea în „Universul Literar” ce va apare Duminică viitoare.

+++

Voți să faceți să nu mai bea

pe bărbatul, fiul, nevasta, sora, fiica, sau pe vre-o rudă mai apropiată, adresați-vă la noi. Vă vom ajuta printr'un procedeu ușor și efuz, căci am mai scăpat mii de fiinte de sărăcie, mizerie și ruină.

Vă vom arăta cu metoda noastră, punerea în aplicare fără ca păținașul să observe cât de puțin. În cele mai multe cazuri nu poate nici să priceapă, căci neputând suporta de loc spiritul, el crede că vina este a a-uzului hârtărei.

Not primamul zămie o mulțime de scri-sori de mulțumire, de la bărbați și fe-mei de toate clasele, bogați și săraci, cari au fost vindecați cu strălucit succes. Corespondența sosește cu cea mai mare discrețiune, și pentru inocența metodei garantăm și cămă ceea ce ne scrie d-l Unrein Franz din Resiczbanya:

Prea stimată domn, Kopenhaga, Danemarca.

Vă rog fiți așa de bun și trimiteți-mi 2 cutii cu poșta, ramburs pentru lei 20. Am două prieteni cari s'au datat rău boției și voesc să-i vindec.

Că însumul am probat efectul lui „Kino”, pe când eram un bun băutar și nu știam cum să mă abțin. De când însă am luat praful „Kino” m'am făcut cu totul alt om, sunt sănătos și am cu totul o altă viață cu familia mea. Mulțumindu-vă mult pentru efectele lui „Kino”, vă rog a-mi trimite imediat. Voți recomanda încă la mulți că „Kino” este un mijloc foarte efuace contra boției.

Resiczbanya, Dec. 1911.

Cu stimă, Unrein Franz.

Preparatul nostru se vinde pentru minimul preț de Lei 10, și-l trimitem contra cost sau ramburs dacă scriți la adresa noastră din Kopenhaga.

Kino-Institut, Kopenhaga K. 10. Danemarka

Serisorile merg cu 25 bani, cărțile poștale cu 10 bani.

Ecourile săptămânei

Suntem în plină perioadă electorală. Alegerile pentru Constituția au fost mai agitate decât oricând. Și aceasta era firesc, deoarece ne găsim în fața a două curente opuse: revizionisti și antirevizioniști.

Mai sunt câteva zile și vom putea cunoaște rezultatul definitiv al alegerilor. Dacă, conservatorii au obținut un număr considerabil de scaune la alegerile col. I de Cameră, în schimb, succesul guvernului la celelalte colegii de Cameră a fost strălucit. Aceasta se explică prin faptul că în clasele de sus sunt încă mulți care în la prerogativele colegiilor electorale cărora aparțin și care se răsfrănesc la ideea de a merge la urnă col. la col. cu cetățenii fără sens.

Oricum, sunt semne vădite că guvernul își va putea asigura o majoritate destul de puternică spre a putea să pună în discuție cele două reforme mari cu care se prezintă înaintea țării: exproprierea și colegiul unic.

Discuțiile vor fi, firește, aprige, mai toți se vor opozita făcând parte din vîntoarea Constituanta. Discuțiile vor fi nu numai aprige dar și interesante. Și numai atunci se vor cunoaște cu exactitate detaliile celor două reforme mari, care, ori ce s'ar zice, nu sunt încă îndejuns de lămurite.

Până una alta, în comunele rurale domnește, acum, cea mai mare însuflețire. Târziuțea noastră, vede, în reformele ce se vor desbata, auroa unei noi vieți de prosperitate.

Accastă schimbare în bine a situației țării noastre nu se va putea realiza, bine înțeles, dintr'o zi în alta. Aplicarea reformelor, în ce privește exproprierea, nu se va face decât în măsură, ceea ce va necesita mulți ani de răbdare.

Dar, odată reforma exproprierei aplicată în întregime, târziuțea noastră va fi chemată la o nouă viață economică, intelectuală și socială, iar vremurile de acum, vremuri de lipsuri de toate felurile și de viață necăjită, vor rămâne în istorie ca o eră de tristă amintire.

Se pun, și pe drept cuvînt, mari speranțe asupra rezultatelor reformei exproprierei.

O populație rurală cu trai găvănesc, cu școli bune, cu administrație bună, atașată pe recei pământului pe care trădește și care e al tuturor, e o forță formidabilă. Dacă, grație reformelor va dispune de la țară peia-gra, sifitizul și alcoolismul; dacă în locul ignoranței de acum care se întinde ca un val negru peste aia-țea minți, ar domni precuțindent lumina înrădăcîntului, apoi țara aceasta ar deveni o țară cum nu mai există alta: o țară de cament conștienți, luminați, cu simțămîntul dreptății și al datoriei în suflete, cu o nemărginită iubire de neam în inimă, sănătoși la trup și la minte, gata pentru orice fel de jertfe.

Cînd, în jurul nostru, toate popoarele fac eforturi uriașe spre a ajunge cât de departe, noi nu putem sta cu brațele încrucișate. O țară ca și un individ trebuie să se conformeze cerințelor vremii. Cel care stă pe loc rămâne înapoi, uitat, slăbit, desconsiărat, iar cel ce vină în calea în picioare și-l distruge.

Și România care și-a creat un loc de frunte în concertul națiunilor nu poate rămâne înapoi și nici nu poate sta pe loc. E scris în cartea destinului ei ca să meargă tot înainte și să își atingă legitimele-i aspirațiuni.

Țara se alină deci la o colitură a bielei sale. Nimeni nu trebuie să o oprească în mersul ei ascendent. Jos patimele meschine, interesele individuale sau de clasă. E mai mult ca oricînd momentul de a striga: **Totul pentru țară, nimic pentru noi!**

Mestugean

Darul mehedintzenilor

Foto. ADELA
T. SEVERIN

Mehedințenii, îndemnați de sentimentul lor patriotic pe care 'n totdeauna l-au demonstrat, au dăruit armatei un aeroplan. Aparatul sburător, pilotat de d-l căpitan Popovici Andrei, plecat de pe aerodromul Cotroceni, a sosit la Severin în ziua de 21 Mai, excoertat de încă un aeroplan. A sosit acolo ca să-și primească consacrarea de unitate destinată să îmbogățească flota noastră aeriă, ea să fie, cu solemnitatea e-venită, botezat cu numele ales de „Mehedinți”.

Mulțumiți de actul lor și recunoscători aceluia care s'a însărcinat cu pilotarea aparatului, i-a dăruit căpitanului numit frumoasa sta-

tueta reprodușă aci. Ea reprezintă pe Dedal eșind din labirint, cu ajutorul aripilor de pene și de ceară, ce legenda spune că el, cel dintâi, le-a făcut.

E un dar frumos și un simbol frumos. Cu aripile multiple ale aeroplanelor noastre, aripi crescute și puse la aparatele sburătoare de dragoste îngrijitoare și întrecerea patriotică a cetățenilor din diferitele părți ale frumoasei noastre țări, vom izbui, ca și Dedal anticul, să eșim din multe labirinte, să plutim d'asupra multor încercături și dificultăți ce timpul schimbător ori când și eu le aduce.

Gabrie'lo Chiabrera

1552

Din vârsta de aur

*În vârsta cea de aur de care muritorii
Și-aduc abia aminte, în vârsta saturnină
De spice aurite era câmpia plină,
Și nu lucrați, ca astăzi pământul muncitorii.*

*Și băutura, astăzi atît de căutată
Curgea pe vremea ceea în unde ca oglinda
Pe locurile 'n care se strînge astăzi ghinda
Te îmbătați, pe-atuncea, de miere parfumată.*

*Nici vîntul rece, umed, aducător de boale,
De friguri, cum e astăzi, pe-atunci nu bătea încă,
Atunci nu murea omul: la bătrînețe-adîncă
El adormea în pace, uitînd să se mai scoale.*

Trad. de Ana Cudreanu

Un drept câștigat

de Al. Cazaban

Intr'o amestecătură stranie de tot soiul de oameni, așteptam, nerăbdător, să-mi vie, odată, rîndul la audiență. Stam cam ferit, deoparte, într'un colț al salei de așteptare, căci nu mă prea simțeam mîndru să mă știe cei de acolo, că am venit și eu, ca și ei, să cer ceva dela domnul ministru. Nu mă puteam gîndi la altceva, decât că trebuia să vorbesc, peste câteva momente, cu o Excelență. Și treaba asta mă neliniștea, mă neliniștea mai ales că știindu-mă nepoftit de nimeni, se putea foarte bine s'aștept în zadar, și să mă pomenească amînat pentru altădată. În câteva rînduri, am închis ochii, cu nădejdea că ne mai văzînd pe cei din juru-mi, voi uita unde mă aflu, voi uita pentru o clipă că aveam de vorbit cu un puternic al zilei.

În fața mea, nu departe, mă pomenește deodată că se așează, un domn încă tînăr, tinând sîrîns, subsoară, o geantă mare de piele galbenă, cam roasă pe la margini. Noul venit avea părul galben ca și geanta, și în ochii lui albaștri, tremura un mare neastîmpăr. Pare-l mai văzusem undeva: Nu mi-era cu totul necunoscut chipul lui. Se uita mereu spre ușa pe unde se putea intra în cabinetul ministrului, și de câte ori o vedea deschizîndu-se, nu-și putea stăpîni un gest de neastîmpăr, de plictiseală. Cînd mă zări, feța i se lumina de un zîmbet deschis, de mulțumire. Se ridică îndată, și luîndu-și cu el scaunul, veni de se așeză, fără poștea, lângă mine.

Mă întrebă, cu oarecare grijă, ce fac și dacă sunt pe deplin sănătos. Auzindu-i vocea, îl recunoscu îndată: Fusesem cîndva cu el, într'același birou, la un minister pe unde trecusem odată. Nu l'am recunoscut îndată, căci îl știam cu părul mare, aproape cu plete. Acum îl avea așa de mîrunt că pare-l răsese cu briciul. Deși n'am avut cu el nici un fel de amestec, deși trecuseră de atunci vre-o câțiva ani, el îmi vorbea cu inima deschisă, ca un vechi prieten, foarte încîntat că ne-am reunit după câțiva ani de despărțire.

— Știi... — mă vesti — m'au lăsat în disponibilitate...

— Nu știu...

— Cum nu știi?... Se poate?... Da, în toate gazetele era publicat... Nu știi nici din ce cauză am fost lăsat în disponibilitate?!

— Nicl...

— Crezi poate că m'au dat afară?... Poate crezi că am fost neglijent sau incapabil?... Nu te înșel atunci?... Boala, domnule?... boala... Uite la fața mea așa c'am slăbit?!

— Cum vorba lui atrăgea luarea aminte a celor de mai aproape, mă simțiam cam stingherit intru cîtva, și, drept răspuns, dădui nepăsător din umeri.

Da el, fără să-și dea seama de răceala mea, urmă:

— Știi că la birou s'au schimbat multe... Pe Georgescu l'a avansat subșef... De licheaua cea de Pătreanu, a scăpat, însășișit biuroul... Da crezi că lui Turculeț îi merg intrigile?... Hei neică... L'am dovedit spion... Să vezi că scăpăm și de el... Nu ne trebuie camarilă în biuro... Nu ne lăsăm...

— Nicl să nu vă lăsați! — îl îmbăbătai deși nu-mi mai aminteam de Georgescu... nici de „licheaua” cea de Pătreanu, și deși habar n'aveam de ce camarilă era vorba.

— Am făcut și un memoriu — urmă fostul funcționar. Pot să ți-l arăt.

Și, se grăbi să deschidă geanta cea de piele galbenă.

— Las' nu-î nevoie — îl oprii. — Altă treabă n'am acu?!

Mă privi întrebător:

— Ce treabă ai... umbli și tu după

PORTRETE LITERARE

Ion Luca Caragiale

de I. FOTI

slujbă?... Nu mai ești la Finanțe?..

Mă prefăcuți că nu-l aud, și ca să scap de întrebările lui era cât p'aci să-i spun că mă plictisește.

Atunci, schimbă vorba:

— Da știi că ai început s'albești?!..

— Parol?

— Zău... Și eu am început... Dar ce arc aface?! Cât am suferit eu, n'ai suferit pe jumătate... Cred că știi că am stat trei luni internat la Pantelimon... Am fost în cura doctorului Marinescu, savantul profesor... Așa-i soarta noastră a intelectualilor... Ce să-i faci... Cred că ai auzit de doctorul Marinescu?... Cel mai mare savant!... Îți spun eu... Din toată lumea el singur e specialist în boale de nervi... și e membru la Academia română... Te duci câte odată, la ședințele Academiei?

— Nu mă duc!..

— Păcat!.. Nu mai acolo poți să te instruești... Auzi lucruri mari... Mai ales s'ascuți o comunicare a doctorului Marinescu... Și despre boala mea, a făcut savantul doctor o comunicare... Chiar mi-a citat, în fața nemuritorilor, numele și pronumele... A, n'ai idee!.. A fost cea mai interesantă comunicare din care a răcut... Știi ce boală am avut?

— Nu știi... de unde să știi?

— Cred că nu știi... Crezi că orice dobitoc poate avea o astfel de boală! — strigă, cu un fel de laudă, scăpații din Pantelimon.

Cum cei din sală începuseră să se aplece la noi, mi-am tras scaunul puțin mai la o parte.

Da clientul doctorului Marinescu, nu mă lăsa. Își mută și el scaunul, băgându-se tot mai mult în mine:

— Boala mea e unică în felul ei!..

...Și de care n'ai scăpat nici acum, — gândii foarte necăjit de întâlnirea asta neașteptată.

El îi trăgea înainte:

— Boala asta se manifestă numai la adevărații intelectuali... la cei cari muncesc cu creierul. Numai științel doctorului Marinescu se datorește descoperirea asta... E un microb al sifilisului cu sediul în creier...

— Și tot acolo își are acu, sediul?

— Nu... sunt complect vindicat!

— Ești sigur?

— Sigur... Am certificat în regulă... Vrei să-l vezi?..

— Las' nu-i nevoie! l'am rugat. Nu te mai obose!.. Te cred...

— Nu mă obosesc de loc... mai ales că tot trebuie să-l am la îndemână când mă va chema ministrul... Trebuie să-l arăt...

— De ce să-l arăt?

— Să vadă de ce boală am suferit!.. Înțelegi. Cum e el intelectual de al nostru, sunt sigur că o să-mi dea o slujbă... Știi o slujbă mai potrivită cu meritele mele... Cred că am și eu dreptul ăsta?!..

D-I Th. Simionescu-Râmnicăneanu
Sub-directorul Teatrului Național
din Capitală

II.

Căutând a statornici o legătură între opera literară și viața lui Caragiale, rămânem dezamăgiți de monotonia existenței sale. În afară de mică încercări de negustorie — nereușite — artistul nostru a dus o viață neregulată, cu veșnice griji, cu o amenințare perpetuă de a-l copleși nevoile până când, grație unei moșteniri și a prietenilor, a putut să se „aranjeze” și să se consacre literaturii.

Artiștii noștri au un cerc restrâns și un orizont îngust; la noi nu se poate ajunge la gloria universală, la bogățiile imense culese din literatură, a scriitorilor francezi, englezi germani, etc.

Artistul câștigă foarte modest, iar dacă nu face politică sau n'are vre-o altă ocupațiune — atunci nimerește rău de tot. În lipsa unei arene literare vaste — loc de emulație și de perfecțiune — în nesiguranța zilei de mâine, scriitorii, noștri sunt nevoiți să-și piardă energia în alte direcții. În special, în politică, să se ocupe de lucruri, cari n'au nimic comun cu literatura, să-și relaxeze nervii, să se deconcentreze și să facă artă numai în orele libere. Acesta e un rău general. Nu trebuie să condiționăm, în mod absolut, viața lăuntrică de mediul extern. Desigur, sunt foarte multe puncte de atingere, de la cauză la efect, și viceversa, dar în ficcare domeniu e oarecare „autonomie”, ceace nu face, de cele mai multe ori, așa de puțin prevăzător, căci vedem limpede cu mintea ce-și de făcut, dar „împărăția” sentimentului de revoltă, ne târăște toată ființa noastră și, în acele clipe, soarta persoanei noastre e hotărâtă de predominarea unui sentiment, sau de prevederea inteligentă asupra tuturor celorlalte considerente.

Inchipuți-vă un biet institutor, dintr'un oraș de provincie — să-și zicem Clamey, din Franța — care a și fost pe vremuri subofițer, se apucă de polemică într'un ziar local. Puterea spiritului, vigoarea ironiei și a humorului său, îi atrag aprobarea și admirația concetățenilor.

Așa el — Claude Tillier — se apucă de literatură și scrie o capodoperă: „Mon oncle Benjamin”, cum rar se găsește în istoria literaturilor streine. E atâta viață concentrată, e atâta pătrundere psihologică, atâta cunoștință a oamenilor, atât umor sănătos, că te simți renăscut, te simți întinerit sufletește citind-o, ca toate piesele lui Aristofane, ca toate satirile lui Orațiu, etc. Fire contemplativă, temperament de artist cu toate ezitățile de voință și hotărârile energice ale acestuia Caragiale a avut mai presus de toate un spirit pătrunzător de observație. El observa viața noastră cu lupa, ca anatomistul; și, când te apropii prea mult de lucruri și de oameni, când superioritatea minții tale, a culturii tale, a personalității tale e covârșitoare în mijlocul societății în care trăiești, atunci defectele pe cari le vezi — și vezi mai mult defecte, oamenii fiind un *mixtum compositum* de defecte și de prejudecăți, în majoritatea lor — îți apar mărite, lenila spiritului tău satiric concentrează totul, mărește totul, dă proporțiuni burleste vieții, dă vigoarea neobișnuită personajilor plâzmulte. Nu numai atât. Artistul caută și-și pune în mediul lor, de limbajul lor, convingerile lor, se complăce a-și analiza în fața noastră. Iați atitudinile omerice. Nu-i vedem de cât pe ei, cu toate că dindărătul lor stă o întreagă societate. Sunt miș de tipul ca Nae Ipingsescu, ca jupân Dumitrache, ca Rică Venturianu, ori fantaxite ca Veta, ca Zifa, ca Mița — și câți nu cunoaștem, n'am cunoscut în viața noastră, pe atâția Traha-

nachi, Dandanachi, Farfurizii, Brânzovenesii, Cațavenci, etc. Dar ce are a face banalitatea tipului real cu eroul artei! Și ce-ar fi însemnat pentru noi o fotografie a d-nei Gioconda del Giocondo în fața nemuritoarei panze a lui Leonardo! Dar lui suprem al artei e conteleplarea esenței lucrurilor, e redarea unei vieți sufletești și a unei acțiuni, într'un moment dat, cum nici odată n'o vedem în viața reală, căci e de o mie de ori mai puternică, mai amplificată, mai întreagă, mai interesantă.

Ce este „Făclia de Paști”? Nimic mai banal ca subiect. Un jidan în friguri, Leiba Zibal, care ascultă convorbirile a câtorva trecători, cei doi studenții, povestea unei crime, a unui omor, cari în creierul înfrigorat al hangului, în sufletul său bolnav și contaminat de groaza atavică, văzând că se apropie pericolul, în aspectul realității. Coprins de halucinație, sugestionat de groază, ca un sonnambul ne face să asistăm la o scenă grozavă. Studiul fricei, care devine groază, spaimă, desperare; schimbarea bruscă a acestor sentimente în curaj, îndrăzneală, agresiune, hărbăție sunt redade în mod magistral.

Aci găsim toată măiestria lui Caragiale, în această nuvelă stilul este incomparabil.

Tot așa analizând o „Scrisoare pierdută”, capodopera dramatică a lui Caragiale; dintr'o scrisoare pierdută de Joița, nevasta, fruntașului politic Trahanache și amanta prefectului Tipătescu, pe care scrisoare a pus mâna avocatul Cațavencu, din această scrisoare, artistul scoate o samă de scenă așa de reale, așa de verosimile în vigozitatea lor, cu tot ridicolul ce comportă situațiile false, cultura superficială și nepregătirea politică a indivizilor. Caragiale a prins cu atâta siguranță un colț din viața noastră politică, și l'a redat cu atâta putere, cu atâta umor, în cât, transportându-l ori unde, efectul ar fi același. Artistul culminează.

În „Noaptea furtunoasă”, în „D'ale Carnavalului” și în „Conu Leonida față cu reacțiunea” — conflictul dramatic aproape lipsește. Sunt o serie de scene caraghioaze, de un comic irezistibil, o samă de *vodeviluri*, pe cari posteritatea le va citi, prin părțile admirabile de humor ce le conțin, dar în întregime lor cu timpul nu vor mai interesa. Pe când în „Scrisoarea pierdută”, ori cât am progresa noi, alegeri ori cât de libere am face, totuși situațiile acestei comedii rămân eterne, pentru că *mobilele* ce atâta pe personajii, conflictul psihologic va fi, *actual* în toate timpurile. De aceea și tipurile acestei piese, fraze întregi au trecut în limbajul comun și au îmbogățit limba curentă.

Importanța suficientă și naivă a lui Trahanache, încrederea sa de bonom înșelat în tot ce face, păcălit în naivitatea lui de toți ce-l înconjoară, oratoria goală și ambițiile lui Cațavencu și Farfuride — toată pleiada aceea de personaje vii, cu viață intensă, Tipătescu, tânărul beat de puterea și meritele sale, admirabilul Pristanda și rolul semnificativ și tot așa de bine redat al *cetățeanului turmentat*, nulitatea lui Dandanache, ambițiile și dragostea Joiții, sunt așa de naturale, toate aceste personaje ne apar așa de reale, că piesa ne pare scrisă, după 30 ani, ca astăzi, și așa va părea urmașilor noștri după sute de ani.

Celelalte piese ale lui Caragiale se răsferă la anumite situații dela noi; ca să fie cunoscute trebuie să cunoști prea bine România, Bucureștii, Plocești, de aci lipsa lor de durabilitate.

S'a greșit la noi, când a fost vorba de Caragiale, să se scoată mai mult la iveală autorul dramatic decât scriitorul. Părerea noastră este că nuvelele, schițele și amintirile marelui nostru comic au valoare tot așa de mare ca și piesele sale de teatru — ba încă cele mai multe sunt superioare acestora.

Cât privește unica sa dramă „Na-pasta”, este o încercare neizbutită. Conflictul dramatic este fals. Nu se poate închipui ca o femeie, trăind alături zece ani cu un bărbat, în tot cursul acestei căsnicii să nu fie preocupată decât de a-și răzbuna pe el, pentru că actualul ei soț a ucis pe un dragut al acesteia înainte de a se mărita. În afară de tipul lui Ion, admirabil redat, restul personajelor, prin psihologia lor falsă nu interesează.

Din colecția vastă de figuri și tablouri din viața contemporană, din nenumăratele sale observații și copii după natură, a extras Caragiale schițele, nuvelele și cele câteva povestiri ale sale.

În toate predomină același umor sănătos, același dialog viu și magistral, același stil adecvat personajelor și situațiilor, limpede, săltăret, impecabil prin puritatea și precizia sa.

În afară de Eminescu și Odobescu, nici un scriitor al nostru nu s'a preocupat așa de mult de perfecțiunea, polcirea și turnarea în vorbe precise a stilului, de așezarea propozițiilor în fraze; nimeni n'a înmănat cu mai multă siguranță sinteza limbii noastre, nimeni n'a avut mai mult ca el darul compoziției — pe cari îl au numai adevărații clasiici.

Studiase în toate felurile limbii, la toate clasele. Formele pure ale artei l'au chinat toată viața.

Când îl citești parcă-l vezi ca un demonstrator cinematografic, cum își schițează, cum își proiectează personajele, situațiile, cum le sopteste cuvintele ce trebuie să le spuie vesulul burghez, care a fost Caragiale. Și vezi figura grasă și îndesată, ochii străfulgerători și drăcoși, buzele postitoare gata să improaște asupra tuturor glume din izvorul nescecat al spiritului său. A fost un om de societate incomparabil; — rar, mândriile artistului jignit, sau acrele patentatului fantastic îl făceau să fie provocător cu cei dimprejur. A fost tot așa de modest în viața, pe cât a fost de mare artist. Și'n epoca noastră când se comercializează totul, când spirite ca al lui Caragiale apar la un veac, poate, odată, când de dragul unei situații omenii cu talent real își sacrifică demnitatea și-și calcă mândria, caracterul cavaleresc, inima nobilă, orgoliul lui, neînduplecarea lui în fața împrejurărilor cari i-au fost vitrege, sunt demne de admirația noastră. Nu s'a gândit nici o clipă că poate să-și coboare talentul scriind când nu trebuie și ce nu trebuie, cu toate că nevoia și mizeria îl păstea din urmă. A trecut în viața senin, a slujit cu atâta credință și curățenie de suflet pe altarul artei în cât a rămas unul din cei mai puri și mai demni poeți și apostoli ai noștri literaturi!..

FLORI SI FLORI

Sint flori ce cresc prin cimitire
Si flori ce cresc si prin gradini,
Sint flori ce tu le porți in sâni;
Ci, draga mea să nu te mire —
Că florile cele mai sfinte
Sunt cele care cresc uitate,
De vântul sereî mânguiate,
Pe oropsitele morminte!

Că dintre toate, doar aceste
Imi sunt mai dragi și le iubesc
Căci ele nouă ne vorbesc
De-a visătorilor poveste —
Ce rătăcind merou prin lume
Își duc viața într'un delir,
Și când sfârșesc în cimitir
Nici cruce n'au, nici flori, nici nume!
S. HORIOBANU

IMPRESII DIN ALBANIA

de ION IOSIF SCHIOPUL

Era a treia zi după Paștele nostru.

În societatea poetului Octavian Goga cutieram ulicioarele capitalei albaneze, admirând amestecul de porturi ce se desfășura înaintea noastră, când deodată auzim în dosul nostru vorbă românească.

„Sunteți români? Mi s'a părut că vă aud vorbind românește?” ni se adresează un strein îmbrăcat european.

Ne prezintă și suntem foarte veseli că avem prilejul să luăm informații, despre popor și țară, de la un fiu al țării, — căci interlocutorul nostru este albanez, Jean N. Mihail-Lehova, care și-a făcut educația în România, unde s'a încetățenit și a practicat mai mulți ani avocatura, la Constanța, publicând acolo și un ziar albanez. D-l Lehova se pune la dispoziția noastră și ne călăuzeste prin orașul acesta, despre care înainte cu câțiva ani doar albanezii

pe muncă și dacă n'a dat încă semne de viață și nu este reprezentat nici în minister, explicația s'o căutați în atotputernicia lui Essad-Pașa, care în aceiași vreme este și ministru de război și ministrul internelor și se îngrijește ca în toate slujbele să ajungă numai oamenii devotați lui. El suprimă azi, cu forță, orice manifestare națională independentă. În Valona a început să apară un nou ziar săptămânal, care a îndrăznit să critice activitatea lui și a fost numai decât suprimat. Ca să nu mi se întâmple și mie același lucru, eu îmi public acum ziarul la Scutari, unde influența lui Essad-Pașa nu poate răzbi cu influența comisiei internaționale. Lucrurile, însă, trebuie să se schimbe și se vor și schimba în curând, căci primul pas al noului partid va fi înlăturarea lui Essad-Pașa și rechemarea lui Ismail Kemal Bey, fostul președinte al guvernului provizor, care, om cu dragoste pentru

când s'a deschis perspective largi de onoruri și slujbe pe seama celor cu mai multă carte decât a putut și a vrut să dea regimul turcesc.

L'am văzut pe Essad-Pașa chiar a doua zi, când, încunjurat de o gardă de 4 albanezi înarmați cu tradiționalele pistoale, cobora din cetățuia sa zidită în vârful unui deal. Imbrăcat în fantastica uniformă de general albanez, a răspuns militareste la salutul nostru. De statură mijlocie, bine făcut, cu ochi vii și pătrunzători, pe buze cu un zâmbet de ironie amestecat cu perfidie, — ni se părea tipul vechilor condottieri medievali: energic, necruțător și lipsit de scrupule în alegerea mijloacelor care duc la țintă.

Șeful neamului Toptani, este azi cel mai bogat om în Albania. Pământurile din jurul capitalei și câmpiile cele mai roditoare dela Tirana sunt ale lui; pe țărmlul mării și între orașe întinșurile sunt ale lui; clădirile principale din Durazzo sunt ale lui (între altele și „Hotelul Național”, cartierul general al corpului diplomatic, unde locuiește și ministrul României d-l Burghiele, secretarul Ranette și atașatul militar român

cu tradiții istorice potrivnice unele altora. Mai bine de $\frac{3}{4}$ ai locuitorilor sunt mahomedani — și albanezi și turci — și numai restul creștin, catolic și ortodox. Fără armată, fără buget, fără orice impozite — alcătuirea și consolidarea noului stat trebuie să se facă într-o vreme când în toate țările învecinate se trămăntă ideile de desrobire și unitate națională, când fiecare zi amenință cu izbucnirea conflictului care va aduce rezolvirea definitivă a chestiunii balcanice, — pe temeiul larg al principiului național, pe temeiul unității naționale a popoarelor ce trăiesc împărțite în deosebite alcătuiri politice.

În astfel de vremuri de prefacere nu se pot consolida statele create nu de necesități naționale imperioase, ci de necesități diplomatice... îndolnice. În astfel de vremuri nu se pot consolida state, ai căror „prieteni” intervin numai ca să se controleze reciproc, și să nu îngăduie ca celălalt să-și poată desfășura „măndrul program de largă înăruire departe peste hotarele sale”.

Și iată, în Albania nu este liniște nici după surghiunirea lui Essad-Pașa, — sau poate chiar din cauza

POARTA CARE DUCE DELA PALAT ÎN
CETĂ

POARTA PRINCIPELUI
Poetul Octavian Goga alături de
un albanez

FATADA PALATULUI
Poetul Goga rezemat de copac

știa că există, dar azi este în gura tuturor... Ne preambulăm de-alungul străzii principale, trecem pe la ministerul poștelor, o clădire veche, nefuscinată, care găzduiește și noua poștă albaneză, și facem cunoștința secretarului general al acestui minister, I. Dogani, și acesta albanez care a trăit ani îndelungați în România și a studiat la universitatea din București. În cursul preambulărilor mai facem cunoștință cu alți 4 albanezi, cari și ei numai acum s'a întors din România, ca să contribuie cu experiențele lor, câștigate acolo, la munca de civilizație și organizare europencască a țării lor ajunsă independentă.

D-l Lehova ne vorbește plin de încredere despre viitorul Albaniei:

„Să nu vă surprindă starea inopofată a poporului și a orașului. Aceste sunt efectele și moștenirea urgisitului regim turcesc, pe care Essad-Pașa tinde să-l continue. Au să se schimbe, însă, și aici lucrurile, poate mai curând chiar decât s'ar aștepta mulți... S'a început organizarea unui partid albanez naționalist, din care fac parte cei mai de seamă oameni pe care îi avem. Acest partid este chemat să îndrepte mersul țării noastre în altă ogașă — numai să scăpăm odată de Essad-Pașa. Partidul nostru s'a pus deja

țara sa, a căzut victimă întrigilor lui Essad-Pașa. Zilele lui însă sunt numărate și Albania, scăpată odată de sub tutela acestui duh rău, va putea să pornească pe calea progresului.

— Și noul domnitor, principele?

— Adică împăratul? Căci noi îi zicem „mpret”, ceea ce înseamnă împărat (mpret este alcătuit din același consoane, înșiruite în același ordine, ca românescul împărat: m-p-r-t). Stă și el sub influența lui Essad-Pașa, care nu îngăduie să ajungă în apropierea împăratului nici un om care l'ar putea lămuri asupra dorințelor și durerilor poporului. Îndată ce va scăpa însă de această clăuză nefastă, căreia îi acordă prea multă încredere, se va convinge că legătura cu poporul trebuie s'o caute prin alți oameni — dacă vrea să ducă țara sa nouă spre bine...”

O parte a acestor prevederi pesimiste s'a împlinit: atotputernicul Essad-Pașa este surghiunit cu ajutorul naționaliștilor și Ismail Kemal Bey se apropie de țara sa, mutându-și reședința dela Nizza la Triest.

Se vor împlini, însă, și celelalte prevederi cari se întemeiază numai pe înlăturarea lui Essad-Pașa?

Am căutat să controlăm spusele d-lui Lehova care și el a trăit ani îndelungați departe de țara sa, întorcându-se — cetățean strein — numai

căpitanul Sturdza], — ale acestui soldat care este numai soldat și nu vorbește nici o limbă afară de albaneză și turcă (și, rău de tot, italiană).

Din simplu soldat ajuns aghiotant al Sultanului Abdul Hamid, a trecut la junii Turci și a făcut parte din delegația care i-a anunțat Sultanului detronarea. Ajuns, după emoria comandantului suprem Hassan Rıza (a cărui moarte se atribuie lui Essad-Pașa), comandant al cetății Scutari, a predat-o Muntenegrenilor când intervenția Europei venise în ajutorul lui. El a anunțat, la Viena, principelui Wilhelm alegerea ca Domn al Albaniei, el l'a însoțit în noua sa țară trecând prin Viena, unde împăratul l'a decorat cu Marea cruce a ordinului Francisc Iosif — ca el să fie cea dintâi jertfă a uneltirilor de partid.

Omul acesta, stăpân peste o energie neobișnuită și o avere ne numărată, trebuia să ajungă într-o situație excepțională, de care să fie seamă chiar și Domnitorul. Dar el să fie cauza tuturor relelor și frământărilor, el, numai el, un singur om?

Albania nu trebuie măsurată cu măsura ce se aplică statelor europenești omogene. Având o întindere de vreo 30.000 kilometri pătrați, locuită de vreo 800.000 de locuitori, — Albania este un amestec de rase și religii,

acestei surghiuniri. Dovadă, între altele, fuga „Impăratului” pe un vas de război italian, — un mic episod care, deocamdată, s'a dovedit mai mult ca un pas pripit, dar poate să fie un caz de precedentă sugestiv... Dovadă răsoala țărănimii, arborarea drapelului turcesc, ciocnirile între răsculați și jandarmaria olandeză.

Nemulțumirea aceasta generală, care după surghiunirea lui Essad-Pașa a dat chestiunii albaneze un nou caracter și mai acut, nu-și are cauzele numai înăuntru, numai în oamenii și stările dinăuntru, ci și în aspirațiile popoarelor învecinate. Tărănuimea albaneză s'a răsculat, poate, în rândul întâi fiindcă mizeria este într'adevăr mare, dar s'a răsculat, în parte, și fiindcă ține sincer la Essad-Pașa, parte și fiindcă a fost ațâțată de oamenii lui, și de oamenii guvernului turcesc. S'a răsculat, însă, și pentru că se simți împinsă dela spate, de vecinii cari nu pot să îngăduie consolidarea unui stat pus în calea aspirațiilor lor naționale.

Și partidul „naționalist” albanez a dispărut din nou pe neașteptate, cum pe neașteptate își ridicase capul în noaptea când a fost bombardată casa lui Essad-Pașa. A dispărut, fiindcă membrii lui nu trăit toți, sau aproape toți, în țări străine. Iă-

sând celor de-acasă sarcina grea de a duce lupta de jertfe pentru independența țării și s'au întors numai atunci, când se puteau culege onoruri și slujbe — după război. Partidul naționalist s'a ridicat împotriva lui *Essad-Paşa*, pentru că *Essad-Paşa* n'a putut să necosotească elementele rămase acasă și în vremuri de bejenie și nu i-a putut înălțura pe toți ca să le facă loc celor cari s'au instrăinat de țara lor au făclungă!

Albania, ca stat independent, nu are viitor, pentru că a fost creată prea târziu. Surghiunirea lui *Essad-Paşa*, fuga „Impăratului”, răscola țărănilor sunt episoade cari vor precipita evenimentele și vor aduce Albania sub protectoratul țării care ea singură are simpatii în popor: *Italia*.

Convorbiri științifice

Mișunile științei

Dacă nu am mai continuat cronicele obișnuite, cauza a fost tot preocuparea de a populariza știința, chestiune care va avea de sigur mai multă însemnătate peste câțiva ani, de cât acum, când cei care s'au devotat răspândirii cunoștințelor științifice, suat în număr așa de restrâns. În schimb, numărul celor cari încep să dea atenție acestei propagande e din ce în ce mai numeros. A fost o adevărată plăcere pentru mine, când am auzit la Academie pe d. St. C. Hepites, enumerând între alte titluri ale d-lui Titeica, pe acesta de președinte al societății „Prietenii științei”, unde peste 1000 de membri dau societății o însemnătate deosebită.

Cum să nu te mândrești cu acest titlu, când societatea și-ajunge pe nesimțite scopul și numai prin propriile ei mijloace, când azi a realizat până și cinematograful școlar, pe care statul nu l-a realizat încă, de și s'a gândit la el.

Nu mai ignoranții mai găsească știința e ursuză, rece. Știința nu e de cât studiul naturii și natura nu e nici ursuză, nici rece. Metodele științifice sunt grele, de sigur, cer ani de răbdare și de muncă, dar rezultatele pe care le obțin sunt mai interesante de cât un roman. Descoperirile ce se fac aproape în fiecare zi te lasă uimit. Nu e păcat să nu înțelegi cel puțin principiile pe care sunt întemeiate?

De pildă, descoperirea lui *Uliv*, un inginer italian, care s'a făcut renumit în lumea întregă de odată. Cu un aparat de nimica toată, omul acesta are puterea să nimicească o întregă flotă, o armată întregă care duce cu ea explozibile. Ce-a făcut *Uliv* altceva, de cât a aplicat rezultatele științifice. Descoperirea lui va avea un răsunet formidabil, pe întregă planetă. Am dat amănunte însă în celelalte publicații ale „Universului”.

Un altul, un englez din Birmingham, care s'a stabilit în sudul Africii a făcut o altă descoperire, tot așa de însemnată. Nu a făcut încă experiențe, învățații nu s'au pronunțat dar ideea e în orice caz măreață. E vorba de un tran-aeroplan, care ar avea o înălțime de 800 km. pe secundă.

Vaduceți aminte de frumoasele basme intitulate „O mie și una de nopți”. E vorba acolo de nenumărate minuni, de o ladă care zboară... N'aveți oare aeroplane? Dar nu există ceva gândit de om, care să nu se realizeze. A vorbi cu cineva la mii de kilometri; a transmite gravuri și fotografii la depărtări colosale, a sbura la mii de metri înălțime în cotro vrei, a auzi glasul oamenilor cari au murit de ani de zile... Nu sunt acestea basme ce s'au realizat? Nu e oare minunea minunelor acel rادیu cu razele lui ce pătrund și prin pietre? Nu, oamenii nu pot să imagineze minuni așa de mari ca cele

TÂRGUL MOȘILOR

PAVILIONUL EXPOZIȚIEI

pe care le poate realiza știința. Poetul cel mai proslăvit nu poate să întrecă în imaginație pe învățatul care fură mereu din secretele sgarciței naturi.

Ceeace e mai frumos, e că tocmai cei care profită după urma științei, sunt cei care spun că știința e rece, ursuză, mohorâtă.

Lenca de a cugeta e vina a toate și pentru a pricepe rezultatele științei e nevoie să judeci puțin. Nu e mai complicat lucru oare să înveți limbajul jokeilor, să cunoști zeii de cai cu calitățile și defectele lor, de cât să înveți rezultatul unei științe oarecare?

Tara aceasta are atâtea bogății naturale. Se câștigă sume enorme cu exploatarea sărării și a petrolului. Nu se simte încurcat un părinte, când îl întreabă fiul său, fire curiosă, cum se face că e atâta sare în munții noștri, de unde vine păcura, ce e păcura, din care se estrage petrolul și alte substanțe? Dar până când știința nu va fi privită și ca o distracție intelectuală nu vom avea mulți care să se intereseze de rezultatele ei. Învățații moderni nu mai împărtășesc vechea părere că știința e apanajul câtorva capete albite, sau chele. Învățații de azi știu bine, că pentru a putea clădi noi laboratoare, e nevoie ca opinia publică să fie luminată, să înceapă însemnătatea cercetărilor. În acest caz nu ar mai fi oamenii de stat, care să neglijeze înființarea de noi institute pentru cercetări științifice; opinia publică fiind luminată ar cere cu insistență asemenea focare de cultură căci știe că de acolo va porni viitoarea lumină.

Totul e să persisti, să fii tu însuși incredințat de dreptatea cauzei pe care o aperi. La început superii pe mulți, somnorosii se plâng că-i trezești din somnul lor cel dulce, cu tipetele tale. Nu e nimic. Mergi înainte. Somnorosul se va șterge la ochi și va fi silit să vadă, ceeace nu vedea până atunci, va înțelege că nu are altă menire omul de cât de a cunoaște natura al cărui fiu este.

Victor Anestin

Indoliatul

de V. DEMETRIUS

— Cine știe de ce n'a venit astăzi Comovici la birou? întrebă răsrit șeful, om gras, înalt, și care până la urmă pareă toată greutatea corpului în fiecare vorbă, când era supărat.

Funcionarii dădură din umeri, și-și întoarseră capetele către Vasile Stoleru, cel care lucra la o masă cu Comovici.

— Știu că e frate-său bolnav, le auzi în tăcerea posomorâtă a camerei spălicase, glasul piligăiat al celui ce se simțea întretat de toate privirile colegilor.

— Și-l îngrijește el? se răsi îndată șeful. E doctor? Hai?

— Ea tocmai că frate-său, adică Bolnavul, e doctor, Jănnari Stoleru.

— Ei, pețim! făcu șeful și trânti cu pumnul în masă. Și totă lumea răsă.

— Frate-său e doctor și-l camă el repetară funcționarii veseli și gata să-și mute gândul la hârtiile din fața lor.

Nici a doua zi Comovici nu veni la slujbă. A treia zi șeful, privind scumpul gel al celui ce încă lipsen, spuse tare, ca să audă toată lumea de sub ochimăntarea lui:

— Lui Comovici, sârcaul, i-a marit ieri fratele! Măi! e inginer! Avea tuberculeză la mână; poftim!

— Și neîrdeam! roși, plin de regret, omul de spirit al biroului, Vasiliu.

Dar tot el mai apoi adăuse:

— Dacă Pași și cuposent, lasă-l în o cuvântare la groapă. N'as spune decât atâtea: bietul Comovici, bietul Omovici, bietul Atomovici!

Și omul de spirit zâmbia cu inima strânsă, și surâdea trist, pleoții pe mesele lor, tovarșii lui de birou, așteptând să treacă norul de cugătare, ce pluta în fumul de țigară în odaia largă.

A treia zi, pe la ceasul nouă, când nu mai credea nimeni să-l vadă, omul căruia îi murise fratele rărit în pragul ușii biroului, Era tras la față, era mai drept ca de obicei și mai grav. Stând leapăna cu capu tot în ușe, ochii i se mișcară spre dreapta, și-apoi, lung, suve stângă.

— Ne-a vărut foarte rău, la tot se rostii șeful.

„E sdrăbit bietul băiat! La costul mult moartea fratebă lui” cugetară colegii, privindul.

Comovici închise încet ușa în urma lui, și veni să strângă mâna șefului. Emotional, șeful se scutise în picioare. În palma lui mare ținu mult mâna subalternului, căutând un cuvânt de mângăiere, pe care nu-l găsia. Un șgonot de sraune date în lături, despărți pe cei doi oameni. Comovici privise la stângă, spre alt coleg și acesta înțelese că omul jalnic avea nevoie și de compătimirea lui. Ideea acestei compătimiri trecuse din cap în cap în tot biroul.

Cu acelaș pas, larg și solemn, mergând drept și cu hârba în piept, Comovici se apropie rând pe rând de toate mesele.

În cele trei zile de când îi murise fratele, atâtea mâni i se întinseseră, grăbite și calde, că omul învățase să strângă perlung, să-și tase pleoapele a jale și să culeagă în sufletul lui îndurerat: bucuria părerilor de rău ale altora, pentru pierderea îndurată de el.

Nimeni nu-l spusese nici un cuvânt, toți se gândiseră că vorbele nu-i pot aduce nici o mângăiere. Nenorocitul se așeză la masa lui, alături de omul de spirit. Un vraf de hârtii îi aștepta luarea aminte. Era făcere adâncă în birou. Comovici, după ce privise în gol un răstimp, se aplecă pe hârtii, luă condeiul ca pe ceva străin pipăitului lui în degete. Îi privi îndelung penița îndoliată. Înțelese că trebuie să scrie. Muie pana în călimară, scrisse câteva rânduri ca silit de o datorie țărăna.

EPIGRAMA

MANCAREA FAVORITA

Unul dușman

*Care să-mi mânduce capul
M'a amenințat nea Nae
Și-a început cu pălăria
...Că-i de pac!*

Unul parazit al Teatrului Național

*„Artistul X. n'a mai jucat
de nu se ține minte, dar își
incusează leafa regulat”.*

*E plătit și stă? Firoște!
De vre-o câțiva ani încoace
Forma daia îi și plătește:
Să nu joace!*

„Tonul face muzica”

*Nu țoa împarțial criticul Turlă
De-aceea luă o lecție cam... vie;
Acum mă-njură, țipă, zbiară, urlă...
Bas tonul face muzica — se știe.*

Const. Răuleț.

A apărut:

REGINA NOASTRA

Cu prilejul aniversării de 20 ani a M. S. Regina Elisabeta a României

DE

V. MESTUGEAN

Un elegant volum cu coperta colorată cuprinzând întreaga viață a grațioasei noastre Soverane.

Un capitol special e consacrat operei literare a Carmen Sylvei.

267 pagini, 50 ilustrații în text, reprezentând pe Regina la diferite epoci.

PREȚUL 1 LEU

La toate librăriile și la Administrația ziarului „Universul”.

O T R A V Ă

*Îmi varsă 'n suflet viața un picur de otravă,
Din cupa ei de aur și plină de plăceri —
Și fie-care clipă, e-un picur de otravă
Ce mă în suflet cade, cu fie-care ieri.*

*Ascultă! Parcă ceasul e-un deget care bate
Mereu, mereu în buza paharului plecat —
Să curgă cât mai grabnic, o! cât mai grabnic bate,
Otrava grea de care tot nu m'am săturat.*

*Și tu măi spui de mine că nu mă măi cunoști.
Și tot ce spui de mine, eu tac și te ascult —
Dar ce sunt eu de vină că nu mă măi cunoști!
— Oare-am iubit prea tare; oare-am trăit prea mult?*

*O! sufletul meu care e numai o idee!
Și marmura se sfarmă de picurul grăbit;
Dar sufletul meu care e numai o idee,
Cum trei ca să rămână etern și neclintit?*

*Ascultă ceasul; ceasul înăuntrul meu trăește!
E o părere numai, că e de zid legal —
El numai pentru mine și doar aici trăește;
Și el mă minte poate că nu m'am măi schimbat!*

*Dar astăzi, azi sunt altul! Și vezi, și știu cum sunt.
Alta de departe de ce-ăș fi vrut să fiu: —
Dar de otrava vieții săpat în suflet sunt,
Și-otrava ce măi cade, nu cade în pustiu...*

*O! e grozav de vie! și negrăit de tare!
— Sunt fericit aceia ce beau paharu 'ntreg;
Dar nu se bea de-odată otrava cea măi tare,
Și cum să n'o primească, nici altii nu 'nțeleg. —*

*... O las inel să pice, inel, pe negândite,
Și ea își merge drumul, și-și face lucrul ei,
Și 'ntr'un târziu, departe, inel, pe negândite,
Cât a lucrat de bine, tu numai, seama ie!*

M. Săulescu

Aruncă apoi condeiul pe masă, ca răspuns de năvala unor gânduri mai tari decât voința lui. Își vede frațele murind? Il vedea în sieri? Vedea coșciugul coborât în groapă și auzea bulgăritul de țărână căzând ca pe o ladă? Cine ar putea spune?

Toți cei de față îl urmăreau mișcările. „Nu să poată lucra astăzi?” își zicea șeful, și tot el întrebă:

— Era doctor, frațele dumitale?

— Eșise întâiul, demnule, vorbi destul de limpede și de tare Comovici.

Și pentru că nu-l mai întreba nimănui nimic, urmă tot el:

— La facultatea din Paris nu e ușor! se fac studii serioase, nu ca la noi.

Un fior de admirație trecu din seamă în seamă. Șeful își învăli subalternul într-o mantie de respect. După o gândire de câteva minute, pe când Comovici sta rezemat de spătarul scaunului, ca răstignit de doborâșul inimii lui, șeful făcu semn lui Vasiliu să se apropie.

— Hărțile alea, copil el omului de spirit, stau cam de mult. Ia-le dumneașta și le lucrează. Comovici, oul vezi, săracul!

Vasiliu apăsă din cap cu tărie, îi părea rău, de sigur, că nu se gândise singur să-și ia sarcina aceea. Cu amândouă mâinile lui teancul de hărți dinaintea lui Comovici și le mută în fața lui.

Comovici pareă nu vedea ce se petrece. Șeful însă era mulțumit.

— Demnule Comovici, zise el, mrumul dumitale de azi are să-ți faci lovarășii. Oamenii suntem! Dacă o veni directorul pe aici, să n'ai grije, răspund eu! Poți pleca. Plimbă-te, ca să măi uitți. Poți să lipsești și mâine, poimâine e sârbătoare, așa să teama! Luni vino la birou.

Toată lumea era mulțumită. Comovici se sculă în picioare, dar nu plecă numai deodată.

Plin de mândrie pentru respectul pe care îl însufla durerea lui, ca de un merit cu greu dobândit, îndolia-lu ca să se încredințeze și măi mult mărchi. Își privi rând pe rând pe toți colegii. Apoi iarăși, foarte drept, plantat în mijlocul camerei, rse un lung și frumos „Vă mulțumesc” și plecă ușor, aproape voios.

Nu făcuse însă două sute de pași, și zări pe un prieten, pe care nu-l văzuse de două luni. Frațele răbosa-tului doctor dela facultatea din Paris, păli, puse lăbăia în piept, plecă plecându-se și se îndreptă către amicul său ca să-l spună, în vorbe pu-tăce și triste, nenorocirea lui.

EX-LIBRIS

Mărunt, C. Răuleț și I. Niculescu-Chic. — Două epigramiști cunoscuți, care au scris un volum împreună, la care mai mult, fiecare cu etajul lui. Am căutat epigrama lui Răuleț pentru Niculescu-Chic și a acestuia pentru Răuleț. Nu le-am găsit. În schimb, acum mi-se teamă să nu fiu ținta a două epigrame viitoare, căci eu epigramiștii nu e de glumit. Mă rog, e greu să umbli cu o coreană de țepi și epigramiștii nu împletesc altceva. Nu lasă însă veni țepile d-lor Răuleț și Niculescu-Chic, ei provoacă doar veselia.

Cum îmi place să spun pe slează părerea mea, voiți declara că pe mine mă mulțumesc măi mult țepile d-lui Răuleț; pătrund măi a-tânc; cele ale d-lui Niculescu-Chic, sunt ca ghiarele pisicii, șgărie. Pe prost nu trebuie să-l șgării, că-l su-peră măi rău, ci să-l înțepi zdravăn.

De ce să nu spun drept: îmi plac cei care au curajul să-și bată joc de slăbiciunile contemporanilor lor, e un medicament violent, dar măi prețios decât morala blajină. Blândețea o întrebuințezi pentru cei care greșesc odată și care nu vor măi greși, dacă îi povățuiești. Volumul acesta va fi citit de sigur cu multă plăcere și de cei răutăcioși, și de cei blajini

Albert.

Viața artistică și literară

La tragera premiilor „Universu-lui”, care se face astăzi la „Eforie”, va fi un frumos concert dat de profesorul Alfredo din mandolină și le-orchestra d-lui Artini Ferré, care a executat și admirabila muzică din celebrul film „Excelsior-Balet”.

Artiștii Teatrului Național din Capitală, — cari vor face un turneu artistic de două săptămâni în Bucureștii, vor pleca la 30 Mai din București.

Turneul e condus de d-l. Ar. Demetriad.

Prima reprezentație va fi la Cernăuți.

Oia repertoriu reținem: *Hamlet, Răsărit și Vidra, etc.*

Joi seara a fost la Ateneu concertul baritonului Mori Piechi și al mezzo-sopranței Maria Krebs, cu concursul sopranei Eugenia Codrescu, al tenorului Alberto dela Pergola și al pianistului Th. Fuchs.

D. Emil Bobescu, regisorul Teatrului Național din Craiova, a fost însărcinat de ministerul instrucțiunii să viziteze măi multe teatre mari din străinătate spre a se desăvârși în arta regisoratului și a direcțiunii de scenă.

Astăzi e a 35-a aniversare a înființării societății „Tinerimea Română”.

Cu acest prilej se va face la Ateneu, distribuția premiilor la elevii care s'au distins la concursul din acest an.

Colaboratorul nostru, d-l Leonida Ilescu, aduce la cunoștința generală că s'a retras din asociația revistei „Viitorul Tării”.

Orașul Botoșani va sărbători la 16 Iunie a. c. aniversarea de 25 ani de la moartea marelui nostru Eminescu.

Se va depune o placă comemorativă pe casa unde a locuit Eminescu.

Se vor ține discursuri, iar seara vor fi mari serbări în grădina publică. Vor lua parte și d-nii A. B. Xenopol, Iacob Negruzzi, Corneliu Botez, D. Angheli, general Roșcu, R. Savinescu, etc.

O nouă și prețioasă probă de simpatie deșteptată în sufletul tureesc pentru noi, este faptul că d-l Hagi Selahedin, profesor de literatura franceză la Universitatea din Constantinopol din Iași s'a hotărât să înscrie pe fiul său în liceul-internat din Iași.

Compania dramatică de sub conducerea d-lui C. Radovici și-a deschis stagiunea așară cu piesa „Domnul Funcionari” de Földes.

Biblioteca Casei Școlilor a fost frecventată în Martie de 697 elevi, cari au consultat 867 volume, — dintre care 594 române și 273 străine.

M. S. Regele a decorat pe d-l ministru I. G. Duca cu „Coroana României” în gradul de Comandor.

Cu stil limpede și simplu, cu o naivitate — adesea ori căntată, — fără complicații sufletesti, dar cu multe încercări de descrieri lirice, cu o concepție simplistă despre lucruri și oameni, fără credința pretențioasă de a se înfățișa în numele artei mari și intense, apare volumul „Florile înbirci” a d-lui C. A. Giulescu.

În zilele din urmă, a apărut la vitrinele librărilor, volumul „Statu” — sonete — le M. Codreanu.

Volumul acesta era de mult așteptat ca să se poată obține o părere unitară, justificată despre talentul autorului.

Forma elegantă, ciselată sobră, corespunzătoare unei munci intelectuale de fină observare, ne-a îndreptățit să credem, că forma ingrată a sonetului a fost învinsă cu succes de d-l Codreanu.

„Sonete” măi are și d-l V. Demetrius, care dacă nu e un artist în forma exprimării, are doar însușirea să-și redea sincer, frământările sufletesti.

Amintirile, impresiile, ori însemnările scriitorilor noștri, cari au voit să se inspire, să-și fiu siliți să trăiască momentele intense din timpul campaniei militare de anul trecut nu s'au isprăvit. Sunt încă multe pe „drum de zi”, — și poate sub stăpânirea unei nădeji măi bune, așteptăm și noi, să vedem, cum și cine poate să lase în literatură cea din urmă epocă de glorie și frământări naționale.

Ceiace a apărut în volumese prăpite și în articolese năbușite de lirism, credem, că face parte din munca entuziastă de-o zi, dar fără consistență.

E totuși semnificativ, cum în învârșia scriitorilor grăbiți să-și noteze însemnările de pe drumurile Ca-drilaterului, apare o ediție nouă din „Amintirile de la 77-78” ale d-lui Șt. Georgescu-sergent.

Literatura dramatică, a început și la noi să aibă manifestări tot măi frecvente. Repertoriul viitoarei stagiunii a Teatrului Național anunță multe, multe lucrări noi, — unele de începători în meșteșugul scrisului, altele de cei cari s'au retras din genurile literare, unde înclinările lor erati măi proprii și alte lucrări de unii traducători, măi „strașnici” de cât însiși maestrul din cari au tradus.

Așa, se anunță piese de I. Sitaro-nescu-Râmniceanu, Ella Negruzzi, Corneliu Moldovanu, Victor Eftimiu, Mircea Dem. Rădulescu, etc.

CREMA FLORA PUDRA SĂPUN

PREPARATE DE
AL. ITEANU Farmacist, Furnizor al Curții
Regale Române

Sunt neîntrecute pentru înfrumusețarea obrazului
aceasta o dovedește cu prisosință succesul mereu crescând al acestor pre-
parate, cu toate că pe zi ce trece se ivește noi articole similare.

Onor. Public e rugat a refuza ca neîevitabile dacă aceste preparate
i s'ar da în cantități mai mici, sau altele decât în ambalajul original a-
rătat aici. Crema „FLORA” se vinde cu Lei 1.50 ; Pudra „FLORA” cu
50 b., 1 leu și 2 lei și Săpunul „FLORA” cu Lei 1.25.

Orice cremă care se vinde sub denumirea de „FLORA” în cutii ro-
tunde de lemn sau în cutii și borcane de porcelan, cari nu sunt la fel ca
cele arătate aici și pe un preț mai mic de Lei 1.50 nu este adevărta
Cremă „FLORA” ci o imitație.

Borcanel original.

Un sfert din mărimea naturală

Capilogen ^{apă de} **FLORA**
Pomadă de păr

pentru îngrijirea rațională a părului,

Capilogen FLORA. Sticla mare Lei 3.25,
mică Lei 2.50. Pomada FLORA, borca-
nul mare Lei 2.50 ; mic 1.75

Pastă de dinți **BUCOL**
Apă de gură

Întrețin gura și dinții în cea mai perfectă
stare.

Pasta BUCOL Lei 1. — Apa de gură
BUCOL Lei 1.50

Săpun de Lapte de Crin
și
Lapte de Crin

FLORA

Intrăgesc pielea, înlătură petele și
coșii de pe obraz, netezesc tenul și
măinile. Laptele de crin FLORA
recomandă în special persoanelor
ce au nevoie de îngrijirea cosmetică
chide. Prețul: Lapte de crin Lei 2.—
Săpun Lei 1.25.

La nemulțumire se restituie costul pentru ori-care din aceste preparate. De
vânzare la droguerii, farmaciile și galanterii

Se caută depozitari în toate comunele rurale din țară pentru vânzarea preparatelor „FLORA”
în condițiuni foarte avantajoase: A se adresa depozitului general, L. LINDENBERG.

București, Strada Stelea No. 23

N. B. Se efectuează și comenzi de detalii, însă numai din localități unde nu se
găsește încă preparatele FLORA, cu un adaos de 60 bani pentru port; comenzi din
țară mai mari de lei 5, se expediază franco de orice cheltuieli.